

Intervista cun Joseph Deiss

Per l'Europa

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Quests dis discurr'ins bler da nos-sas relaziuns cun l'Uniun europeica (UE). Sur da quai han economistas bler da dir. In d'els, Joseph Deiss (*1946), è stà cuss. fed. 1999–2006, l'emprim sco schef dal departament da politica exteriura, lura sco responsabel da la politica exteriura.** 2004 era'l president federal. 2009 è'l vegnì elegì per in onn president da l'assemblea generala da las Naziuns unidas; la Svizra era commembra pir dapi 2002. El ha rapportà da sias experienzas en in «récit d'une Suisse moderne, pacifique et heureuse» nua ch'el prova da «lier le libéralisme et l'humanisme chrétien». Quel essai (1) ha'l intitulà cun in citat dal navigatur e scriptur franzos Olivier de Kersauson (*1944): «Un cachalot vient de tribord». Il «cachalot» è ina sort balena, «tribord» la vart dretga d'ina bartga. Il citat vul dir che la bartga, simbol da la Svizra, duaja s'adattar als schabetgs dal viadi – per exempel a las relaziuns cun l'UE.

Per ina federaziun da stadis naziunals

Il nr. 1/2019 dal magazin «europa.ch» (Bern) ha publicà in'intervista da Joseph Deiss (pp. 6–8). Lez fa l'emprim endament sia giuventetgna a Friburg: «Per cletg sun jau vegnì infurmà gia sco giuven davart l'integrasiun europeica, l'emprim a l'entschatta dals onns sessanta al gimnasi s. Michael da Friburg, curt

suentier la sottascripziun dals patgs da Roma. Lur hai studegià economia internaziunala a l'Universitad da Friburg ed instrui lez rom silsuentier (...). L'Europa è stada la patria d'ina grondiusa cultura che splendura anc adina en l'entir mund (...). Jau less far endament duas persunalitads politicas ch'han persunifitgà l'ideal europeic: Jacques Delors [*1925] e Ro-

mano Prodi [*1939]. L'emprim ha pussibilità ad auters stadis da s'associar pli stretgmain grazia al Spazi economic europeic (SEO). Prodi era president da la Cumissiun europeica cur ch'jau era cusseglier federal. Lez ha cuntanschì la prestaziun istorica d'extendar l'Uniun europeica (UE) cun diesch commembers novs (...). El capiva adina fitg bain il dos-

sier svizzer (...). Il success da las cunvegns bilaterals deriva dal naufragi dal SEO il 1992 e da la letargia economica da la Svizra silsuentier (...). Ina gronda part da nosa populaziun inclegia la simpla logica: Impurtantas èn bunas relaziuns cun noss partenaris cunfinants. Igl è cler che noss alliads natirals èn noss pajais limitrofs e noss continent l'Europa.

Lezza colliaziun n'astga dentant betg esser passiva, sco tar las cunvegns bilaterals, mabain suverana. Quai daventa mo en cas da participaziun cumplexiva, pia cun in'adesiun (...). Moviments populistics han chatschà en ils chaus arguments negativs che fallan e simplifitgeschan il pli savens; i descrivan sco in 'crash' la risposta la pli natirala – s'approximar a l'UE (...). Las partidas dal center (...) sa mussan temelitgas perquai ch'i teman da perder electuras ed electurs a favur da las partidas naziunalisticas e xenofobas. Schizunt la vart sanestra (...) vegn lura populistica (...). Hubert Védrine [*1947], anteriur minister franzos da l'exteriur, recumonda il num 'federaziun dals stadis naziunals' (2) sco 'la dretga furmla' tenor Jacques Delors – sco ch'els Svizzers han fatg 1848 per la confederaziun (sa concentrar sin l'essenzial).» Ma oz, il zercladur 2019, bad'ins gia la sumbriva da las elecziuns federalas quatter mais pli tard en october. La cunvegna da basa («Rahmenabkommen») tranter Svizra ed UE è pronta dapi il december, ma la Svizra di ch'ella dovria anc mais per «sclerir» trais puncts («NZZ» dals 21 da zercladur, p. 23) per ils «partenaris socials» (p. 14). Po l'UE, po l'Europa pussè spetgar uschè ditg? Co va tut quai vivant? Da quai dependa bler – era per «l'essenzial».

L'antierur cusseglier federal Joseph Deiss.

MAD

1. Joseph Deiss, *Quand un cachalot vient de babord*. Vevey/VD (Editions de l'Aire) 2018.
2. Hubert Védrine, *Face au chaos, sauver l'Europe!* Paris (Liana Levi) 2019.